

HRADEC KRÁLOVÉ

Koncepce podpory pozitivního, aktivního a zdravého stárnutí v Hradci Králové na období 2018 – 2022

schválená usnesením Zastupitelstva města Hradec Králové

ZM/2018/2047 ze dne 27. 3. 2018

OBSAH

I.	ÚVOD	2
II.	ANALYTICKÁ ČÁST	3
2.1	Stárnutí z pohledu psychologického, sociologického a zdravotního.....	3
2.2	Velikost a struktura cílové skupiny seniorů v Hradci Králové.....	4
2.3	Hlavní oblasti proseniorských opatření ve městě	6
2.3.1	Bydlení.....	6
2.3.2	Doprava, bezbariérovost, veřejný prostor	7
2.3.3	Vzdělávání, kultura, sport.....	8
2.3.4	Sociální oblast a zdravotnictví	8
2.3.5	Bezpečnost	9
2.3.6	Respekt a sociální začleňování	10
2.4	Průzkum potřeb.....	11
2.4.1	Cíle a průběh šetření	11
2.4.2	Shrnutí výsledků šetření	11
2.5	SWOT analýza	13
III.	NÁVRHOVÁ ČÁST.....	15
3.1	Vize, cíle a opatření.....	15
3.1.1	Senioři a prostředí.....	15
3.1.2	Senioři a mobilita.....	16
3.1.3	Senioři a vzdělávání.....	16
3.1.4	Senioři a kultura, sport, volný čas	17
3.1.5	Senioři a zdraví, sociální pomoc, podpora.....	17
3.1.6	Senioři a bezpečnost.....	18
3.1.7	Senioři a veřejná správa a veřejné služby města	18
IV.	ZÁVĚR.....	19

I. ÚVOD

Hradec Králové věnuje dlouhodobě úsilí o budování prostředí příznivého života seniorů. Jeho snaha souvisí se systematickým naplňováním koncepcí zaměřených na rozvoj prorodinné politiky, kultury, sportu, cestovního ruchu i oblasti sociálně zdravotní, rozvoje specifických forem bydlení i prevence kriminality. Uvedené aktivity byly v minulosti opakovaně oceněny na regionální či celorepublikové úrovni, např. vítězstvím v soutěži MPSV ČR Obec přátelská rodině nebo prestižní cenou Mosty, kterou uděluje Národní rada osob se zdravotním postižením. Uvědomujeme si souvislosti vyplývající z výsledků demografických studií poukazujících na růst seniorské populace a současně na celkové snižování počtu obyvatel našeho města. Právě proto vzniká v Hradci Králové množství aktivit, které podporují dialog generací i multigenerační solidaritu, udržují pro seniory tolik důležitý vysoký pocit bezpečí, podporují rozvoj dostupného, nízkonákladového bydlení vyčleněného pro cílovou skupinu seniorů a osob se zdravotním postižením, vzdělávací, kulturně společenské i sportovní aktivity i systémový rozvoj sociálně zdravotních služeb. Hradec Králové je dnes bezpochyby místem přátelsky nakloněným seniorům, kteří se aktivně účastní společenského života a kteří nejsou chápáni jako přítěž, ale jako příležitost k dalšímu rozvoji společenství. Dlouhodobá udržitelnost a rozvoj stávajícího nastavení proseniorských aktivit vyžaduje koncepční přístup, který reprezentuje tento materiál.

Podkladem pro vytvoření koncepce pozitivního, zdravého a aktivního stárnutí se staly jednak národní akční plán podporující pozitivní stárnutí, strategické dokumenty schválené volenými orgány města a Královéhradeckého kraje (Strategický plán rozvoje města Hradec Králové 2030, 5. plán rozvoje sociálních a souvisejících služeb města Hradec Králové na období 2016-2018, Koncepce specifických forem bydlení v Hradci Králové, Koncepce prorodinné politiky města Hradec Králové na období 2016-2020, Koncepce prevence kriminality 2016-2019, Strategie Královéhradeckého kraje v oblasti sociálních služeb na období 2018 až 2026), dále pak statistické údaje, výsledky dotazníkového šetření určeného seniorům, SWOT analýza, na jejímž vzniku se podíleli zástupci místních seniorů, a další zdroje informací. V úvodní části koncepce je definována cílová skupina, popsán její rozsah a struktura, aby bylo možné nastavit takové cíle a opatření, které budou respektovat principy stárání, zjištěné charakteristiky seniorů, jejich počet v Hradci Králové apod. Usilovali jsme o to, aby byly cíle a opatření pro seniory vhodné, přiměřené, realizovatelné a nediskriminační, aby oslovily i seniory, kteří jsou méně aktivní nebo nemají možnost mimo své bydliště jakékoliv aktivity realizovat.

Náš hlavní cíl spatřujeme v naplňování opatření, která budou zajišťovat královéhradeckým seniorům aktivní a důstojné stárnutí, opatření, umožňující využívat životní potenciál seniorů, tedy umožnit jim předávání životních zkušeností a moudrostí mladším generacím, pomoci jim nalézat nový smysl jejich života v aktuální sociální skutečnosti, dát jim možnost sdílet s mladší generací své zážitky a prožívat tak radostné okamžiky života. Současně považujeme za nezbytné, aby byla ve stárnoucím městě široká veřejnost průběžně připravována na růst počtu seniorů, aby byl podporován mezigenerační dialog a mezigenerační solidarita a aby byly eliminovány viditelné prvky ageismu.

Světová zdravotnická organizace člení střední a vyšší věk takto: období středního věku (45-59 let), období raného stárání (staršího věku; 60-74 let), období vlastního stárání (pokročilého, vysokého věku; 75-89 let), období dlouhověkosti; nad 90 let.

Pro pochopení seniorského životního období je možno citovat prof. I. Tomeše, cit.: „*Seniorský věk, jinak řečeno stárání, je označován za poslední fázi životního cyklu každého jedince. Proces stárnutí je individuální, míra stárání nemusí souviset s dosaženým věkem. Spíše se jedná o životní situaci, kdy člověk chradne, není schopen se věnovat výdělečné činnosti (stává se starobním důchodcem), začínají se u něho vyskytovat chronická civilizační onemocnění. I když se nejedná o stav srovnatelný s invaliditou, může to u některých osob fakticky znamenat totéž, jako když je člověk postižen nemocí nebo úrazem. Jeho schopnost zajišťovat si běžné životní potřeby je snížena, jeho ekonomická aktivita je ukončena, snižuje se jeho životní úroveň. To vše může mít dopad ve snížení jeho schopnosti zajistit si sociální a zdravotní potřeby.*“¹

¹ TOMEŠ, Igor. Obory sociální politiky. 1. vyd. Praha: Potrál, 2011. 366 s. ISBN 978-80-7367-868-5

II. ANALYTICKÁ ČÁST

2.1 Stárnutí z pohledu psychologického, sociologického a zdravotního

V období stárnutí může docházet u člověka k psychickým změnám, např. celkovému zpomalení tempa, které je většinou považováno za normální, neboť je zpravidla vztahováno k obecným projevům stáří. Některé změny mohou být spojeny s průběhem onemocnění a nemusejí se nutně vztahovat k procesu stárnutí. Řada nemocí se častěji projevuje u starších lidí a je tak vyvoláván obecný předpoklad souvislosti těchto onemocnění se stářím. Senior reaguje pomaleji, u mladší generace může vyvolávat netrpělivost a nervozitu. Neobvyklé nejsou výpadky paměti, které si senior uvědomuje, a proto opakuje již řečené informace, vrací se v komunikaci zpět, ujasňuje si, co bylo řečeno. Seniori také kladou důraz při komunikaci na své vlastní zdravotní problémy, přičemž tyto komplikace mohou způsobovat potíže s koncentrací. Díky poruchám sluchu senior není často schopen přesně rozlišit, co bylo řečeno, a může se stáhnout do pasivity nebo reagovat podrážděně. Sociální stáří úzce souvisí se změnou sociálních rolí u jednotlivce. Dochází k ukončení ekonomické aktivity, což může způsobit u seniora pocit nepotřebnosti, neužitečnosti. Zpravidla je tato situace spojena se snížením finančních příjmů a tím nutností změny životních priorit. Stárnoucí lidé jsou více úzkostliví, lze je snadněji ovlivnit. Dále mohou být častěji tvrdohlavější a neústupnější i vůči racionálně odůvodněným požadavkům. Další polohou ve vztahu k vnějšímu světu může být apatie, frustrace z nenaplněných potřeb (které nejsou naplněny v souvislosti se sociální změnou vztahující se ke stárnutí), deprivace až deprese. Potřeba seberealizace může být různá, od rozvoje činností, na které neměl senior v produktivním věku čas, až po snížení rozsahu aktivit a ukončování některých činností (což může být spojeno i se vznikem zdravotních problémů a faktické nemožnosti některé činnosti realizovat). V oblasti paměti je spíše zachována schopnost vybavování zážitků z dlouhodobé paměti oproti krátkodobé. Zdravotní problémy mohou být příčinou vzrůstající sociální izolace. Seniori mohou být častěji závislí na pomoci jiné osoby. Zhoršení zraku a sluchu nebo případně problémy s inkontinencí mohou být demotivujícími prvky při vyhledávání společenských nebo kulturních akcí. Jejich přirozené sociální prostředí se mění, neboť také vrstevníci procházejí v tomto období stejnými problémy, nastává jejich vyšší úmrtnost. Z uvedených důvodů tak senior více času tráví ve svém obydlí. Pokud je součástí širší rodiny, může jeho pocit jistoty a bezpečí být hodnocen vysoko. V opačném případě se může o to více propadat do sociální deprivace, do samoty, pocit ohrožení může být velkým problémem při sociálním jednání seniora, při navazování kontaktu apod. Specifickým problémem je fenomén ageismu. Jedná se o prosazování předsudků a stereotypů o starých lidech ostatní společností. Svým zaměřením je zpravidla diskriminující.² V kultuře, která je prosazována v naší společnosti, jsou zpravidla postoje ke stáří ambivalentní. Na jedné straně je na seniory pohlíženo jako na osoby, ke kterým je nutno chovat se s úctou, ale na druhé straně uvažujeme o starých lidech jako o nemocných, neproduktivních, neužitečných³. V důsledku stárnutí jsou zhoršovány fyzické a psychické schopnosti jedince, což může být ostatními lidmi chápáno tak, že seniori mají nižší společenskou hodnotu, jsou bezbranní, málo odolní nátlaku a špatnému zacházení nebo přímo protiprávnímu jednání⁴. Podstatným znakem světa člověka obecně, a tedy i seniorova světa, je fakt, že je konstruován. Pokud se mu jeho dosavadní svět hroutí, musí jej rekonstruovat⁵. Tato informace může být východiskem k pochopení životní situace, kterou senior prožívá. Rekonstrukce jeho života musí být provedena v souladu s jeho potřebami a přáními.

² ŠPATENKOVÁ, N., KRÁLOVÁ, J. ZÁKLADNÍ OTÁZKY KOMUNIKACE. Komunikace (nejen) pro sestry. Praha: Galén, 2009. s. 135. ISBN 978-807262-599-4

³ POKORNÁ, Andrea. Komunikace se seniory. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 160 s. ISBN 978-80-247-3271-8

⁴ Národní akční plán 2013, https://www.mpsv.cz/files/clanky/20851/NAP_311214.pdf

⁵ MATOUŠEK, Oldřich; KOLÁČKOVÁ, Jana; KODYMOVÁ, Pavla. Sociální práce v praxi. 2. vyd. Praha: Portál, 2010. 352 s. ISBN 978-80-7367-818-0

V průběhu života jednotlivce dochází k organickým a biologickým změnám, které se specificky projevují v různém věku a způsobují snížení schopností k fyzické aktivitě. Se stárnutím roste pravděpodobnost vzniku neurodegenerativních onemocnění, z nichž nejčastější je Alzheimerova choroba. V oblasti pozornosti mají senioři také menší schopnost dobře zpracovat nové a komplexní úlohy, spíše jsou orientováni na známé, osvojené postupy a dovednosti. Za zmínku stojí úvaha o mozku staršího člověka, cit.: „...nelze hovořit o normálním oproti stárnoucímu mozku, ale stárnoucím normálním mozku stárnoucího jedince, stárnutí mozku probíhá jako pozdní fáze kontinua, tedy hovoříme o normálním stárnoucím mozku, který je jen v další vývojové fázi“. Při zvyšování tělesného věku obvykle klesá vitalita, snižuje se energie.⁶ Pokud dochází k odumírání neuronů v oblasti kůry předního laloku, je postižena zejména krátkodobá paměť. Postupem rozvoje Alzheimerovy nemoci se v oblasti kognitivních funkcí prohlubují poruchy paměti. V oblasti psychické se rozvíjejí strachy, úzkosti a deprese. Senioři mívají častěji pocity opuštěnosti, bezbrannosti, trpí podezřívavostí.⁷ Zpravidla se zhoršuje zdravotní stav a dochází k celkovému zpomalení činnosti seniora. Zpomalení se nejčastěji týká chůze, slovního projevu, prodlužuje se délka výkonu některých činností, které senior koná. Fyziologické změny spočívají ve změně funkci vnitřních orgánů, např. ledvin, zažívacího traktu, srdce a krevního oběhu apod., zhoršuje se zrak a sluch.⁸ Senioři obvykle rekapitulují svůj život a často nejsou spokojeni se svojí životní bilancí, což může být důvodem jejich rozmrzelosti a pasivity. Mohou prožívat zklamání, nenaplnění, úzkost ze závěru svého života, obavu z blížící se smrti. Hledání smyslu života u nich klade větší nároky na spirituální potřeby.

Jednání seniorů v některých situacích, ze kterých následně může vyplynout jejich faktické ohrožení, např. nákup evidentně předražených výrobků při předváděcích akcích, může souviset s jejich psychologickou potřebou sounáležitosti s okolím, potřeby získat uznání od prodejce za to, že se správně rozhodli a zakoupili zboží, které zajistí ochranu jejich zdraví, pro vnuky zajistí zdravou stravu, nealergické pokrývky apod. Je možné, že i toto uznání může v seniorovi vyvolat uspokojení z jeho rozhodnutí a uznání od prodejce. Projev vůle seniora, který je možno spatřovat v nákupu předraženého zboží, je možno chápat i jako vynucený okolnostmi. Problém svobodné vůle z pohledu psychologického může být pouhým zážitkem, že senior jedná správně, svobodně, z vlastní vůle. Své rozhodnutí si racionalizuje, ale fakticky podlehl manipulaci prodejce.⁹

2.2 Velikost a struktura cílové skupiny seniorů v Hradci Králové

Velikost cílové skupiny seniorů a vývojová tendence, avizující poměrně významný nárůst osob v této cílové skupině, je uvedena v následující tabulce u obyvatel nad 65 let věku na území okresu Hradec Králové. Údaj se týká vždy období k 31. prosinci příslušného roku, jak je uváděn v Sociodemografické analýze města Hradec Králové z roku 2013:

Tabulka 1: Vývoj počtu osob starších 65 let

VĚK	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
65+	15.481	15.683	15.971	16.388	16.715	17.297	17.724	18.125	18.861

Pramen: Sociodemografická analýza města Hradec Králové, 2013

⁶ KULIŠŤÁK, Petr. Neuropsychologie. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 336 s. ISBN 90-7178-554-7

⁷ PROBSTOVÁ, Václava; PĚČ, Ondřej. Psychiatrie pro sociální pracovníky. 1. vyd. Praha: Portál, 2014. 248 s. ISBN 978-80-262-0731-3

⁸ ŠPATENKOVÁ tamtéž

⁹ NAKONEČNÝ, Milan. Psychologie osobnosti. 2. vyd. Praha: Academia, 1997. 336 s. ISBN 80-200-0628-1

V roce 2003 bylo z výše uvedeného počtu seniorů 6.283 mužů a 9.198 žen, v roce 2011 to bylo 7.733 mužů a 11.128 žen. Zastoupení seniorů se zvýšilo od roku 2003 do konce roku 2011 z hodnoty 16,6% populace města na 20,2%. Tyto změny souvisejí s přesouváním generace osob narozených v poválečném období do nejvyšší věkové skupiny. Zároveň se zvýšil věkový průměr obyvatel města z hodnoty 41,4 na 43,3 let. Dle dokumentu Prognóza vývoje obyvatelstva Hradce Králové do roku 2040 z roku 2008 vyplývá, že v roce 2013 dosáhl počet osob starších 80 let 5.100 a v roce 2040 to bude již 8.200 osob, podrobněji viz následující tabulka:

Tabulka 2: Předpokládaný vývoj celkového počtu obyvatel, počtu osob starších 65 let a dětí do 15 let

ROK	2013	2020	2025	2030	2035	2040
obyvatelé celkem	95.500	96.700	97.300	97.700	98.000	98.400
65 +	20.000	22.300	22.500	22.500	22.500	23.200
80 +	5.100	5.500	6.500	7.800	8.500	8.200
0 – 15 let	12.700	13.700	13.700	13.400	13.200	13.300

Pramen: Prognóza vývoje obyvatelstva Hradce Králové do roku 2040

Podíl osob ve věku vyšším než 65 let by se mohl dle prognózovaného vývoje demografického vývoje do roku 2050 přiblížit k jedné čtvrtině ze současné jedné pětiny celkového počtu lidí. Královéhradecký kraj by měl mít dle Prognózy vývoje obyvatelstva Hradce Králové do roku 2040 v roce 2050 o desetinu méně obyvatel než dnes, počet obyvatel však zůstane nad hranicí půl miliónu osob. Neočekává se vyšší porodnost, než byla v poslední populační vlně. Počet zemřelých se bude zvyšovat s menší intenzitou a seniorů nad 65 let věku bude přibývat. Lze předpokládat zvyšující se počet královéhradeckých seniorů, za zásadní je třeba zdůraznit předpoklad navýšení nejstarší věkové skupiny 85+ z 1500 občanů na téměř 5000. Aktuální informace o počtu seniorů v Hradci Králové ze zdrojů Českého statistického úřadu potvrzuje nárůst počtu seniorů a zvyšující se průměrný věk.

Tabulka 3: Počet obyvatel v Hradci Králové dle věku

31. 12. 2016				
		Celkem	Muži	Ženy
Počet obyvatel		92 929	44 582	48 347
v tom ve věku (let)	0-14	13 552	6 903	6 649
	15-64	58 174	28 916	29 258
	65 +	21 203	8 763	12 440
Průměrný věk (let)		44,0	42,3	45,6

Pramen tabulka 3: Český statistický úřad, 2017

2.3 Hlavní oblasti proseniorských opatření ve městě

Z pohledu statutárního města Hradec Králové senioři jsou již dnes významnou cílovou skupinou pro řadu specifických aktivit. Město jim dlouhodobě věnuje zvýšenou pozornost a snaží se vytvářet optimální podmínky v různých oblastech jejich života. V následující části se zaměříme na charakteristiku daných oblastí, kterými jsou: bydlení, doprava, bezbariérovost, veřejný prostor, vzdělávání, kultura, sport, sociální oblast, zdravotnictví, bezpečnost, respekt a sociální začleňování.

2.3.1 Bydlení

Seniorům se s příchodem starobního důchodu snižují jejich finanční příjmy a tím se zhoršuje jejich ekonomické zajištění, což může souviset s potřebou změnit bydlení z finančně náročného na nízkonákladové. Možnostmi bydlení v Hradci Králové pro seniory se zabývá Koncepce specifických forem bydlení, schválená Zastupitelstvem města Hradec Králové dne 26. 1. 2016 usnesením č. 891/2016. Pro seniory jsou vyčleněny zejména nízkonákladové malometrážní byty zvláštního určení, které jsou v majetku města a jsou určeny k bydlení starobních důchodců a osob s invalidním důchodem II. nebo III. stupně. Nájemné se v současné době pohybuje zhruba na úrovni jedné pětiny komerčního nájemného za metr obytné plochy. Jedná se o samostatné objekty s malometrážními bytovými jednotkami. V současné době je v Hradci Králové 585 těchto bytů. Největší počet bytů se nachází v objektu Harmonie I na tř. E. Beneše 1747 (406 bytů), kde je v budově k dispozici pečovatelská služba. Další byty se nacházejí v Penzionu pro seniory v ulici Jungmannova 1437, kde je k dispozici 120 bytů, v bytovém domě v Bezručově ulici je to 9 bytů, v bytovém domě v ulici Záměstí je to 12 bytů, v Rybově ulici č. p. 1.900 je k dispozici 28 bytů. Samostatnou kategorií tvoří bezbariérové byty, kterých je v objektu Harmonie II., ulice Souběžná 1746 celkem 63. Přímo v budově je k dispozici pečovatelská služba, denní stacionář a středisko osobní hygieny. Dalších 69 bezbariérových bytů je umístěno v různých částech města.

Problematika posuzování a vyhodnocování žádostí o uvedené byty je zajišťována sociálními pracovníky odboru sociálních věcí a zdravotnictví prostřednictvím metod sociální práce a je vždy posuzováno, zda se žadatel nachází v nepříznivé sociální situaci, zda je ohrožen ztrátou bydlení nebo jsou jeho náklady na bydlení vyšší než 40% příjmu, zda mu v jeho situaci může pomoci vlastní rodina. Vyhodnocené žádosti posuzuje odborná pracovní skupina Rady města Hradec Králové, následné schválení uzavření nájemních smluv je v kompetenci rady města. Odbor sociálních věcí a zdravotnictví od poloviny roku 2016 obdržel celkem 270 žádostí o přidělení nízkonákladového nebo bezbariérového bytu. Do konce roku 2017 město vyhovělo celkem 69 žadatelům. Z uvedeného počtu uspokojených žadatelů jich 67 bydlelo v nájemních bytech soukromých majitelů, ve dvou případech se jednalo o byty města. Ve většině případů se jednalo o sociálně nepříznivou situaci související s velkou ekonomickou náročností bydlení - vysoké nájemné v kombinaci s nízkými příjmy seniorských domácností bez možnosti dalšího přivýdělku a nemožnosti poskytnutí příspěvku na bydlení (z důvodu vyšších nákladů než stanoví uznatelné normativní náklady dle metodiky MPSV). Dále bylo častým důvodem k vyhovění žádosti o byt zvláštního určení zhoršení zdravotního stavu žadatele v případech umístění jejich původního bytu ve vyšším podlaží bez výtahu a zhoršená mobilita (nutnost používání berlí apod.). Z výše uvedeného počtu aktuálních žádostí je každá popsána situace žadatele individuálně posuzována a kromě zajištění městských bytů zvláštního určení je jim ze strany sociálních pracovníků odboru sociálních věcí a zdravotnictví poskytována pomoc a podpora při hledání jiného typu bydlení nebo je sociální práce zaměřena na stabilizaci žadatelů v jejich současném bydlení (např. zajištěním příspěvku na bydlení apod.). Za uvedené období byla nepříznivá sociální situace těchto žadatelů ve třech případech řešena poskytnutím ubytovací jednotky na ubytovně města Brněnská.

Nájemníci daných bytů mohou využívat řady terénních sociálních a zdravotních služeb, a to i více služeb najednou od různých poskytovatelů. Mnoho seniorů žije ve vlastních bytech a domech a také oni mohou využívat podpory ze strany terénních služeb (viz část 2.4). Jejich soběstačnost se často s rostoucím

věkem snižuje, do krizové situace i v souvislosti s finanční dostupností bydlení se mohou dostávat v případě úmrtí partnera. Vzhledem k rostoucímu počtu seniorů a současně též k rostoucí poptávce po nízkonákladovém malometrážním bydlení pro tuto cílovou skupinu je v současné době ve stadiu přípravy projekt Harmonie III, jehož podstatou je novostavba obsahující nejen výše uvedený typ nájemního bydlení, ale také rozšíření některých typů sociálních služeb (např. denního stacionáře pro seniory).

2.3.2 Doprava, bezbariérovost, veřejný prostor

Město je významným cílovým a přestupním bodem, proto si stanovilo několik cílů, mimo jiné zaměřených na zajištění mobility obyvatel města i jeho návštěvníků při minimalizaci negativních environmentálních dopadů. Jsou jimi ekologizace městské hromadné dopravy, zvýšení přitažlivosti osobní železniční dopravy, tvorba plánů mobility, vybudování inteligentního dopravního systému. Hradec Králové také podporuje rozvoj nemotorové dopravy, která je mezi zdejšími seniory velmi oblíbená. Významné radiální komunikace jsou téměř po celém svém obvodu doplněny stezkou pro cyklisty. Síť komunikací pro cyklisty je pravidelně doplňována, jsou budovány nové cyklostezky tak, aby přeprava byla bezpečná jak pro cyklisty, tak řidiče aut. Zároveň město myslí i na bezpečné parkování kol. V Hradci Králové se nachází zhruba 750 bezpečnostních stojanů, při jejichž správném používání, uzamykání pomocí jednostranné cylindrické vložky, nehrozí krádež kola. Dále město podpořilo vznik tzv. parkovacích cyklověží „BIKE TOWER“. První cyklověž vznikla v roce 2013 na Riegrově náměstí v blízkosti vlakového nádraží. Za první rok svého fungování parkování využilo přes 11,5 tisíce cyklistů. Druhá parkovací cyklověž byla veřejnosti otevřena v roce 2015 před obchodním centrem Futurum.

Neodmyslitelnou součástí cestování po Hradci Králové je také městská hromadná doprava, kterou zajišťuje Dopravní podnik města Hradec Králové. Dopravní podnik se snaží svým počínáním usnadnit pohyb všem skupinám obyvatelstva (seniorům, hendikepovaným i osobám s dítětem v kočárku). Z daného důvodu jsou všechny dopravní prostředky (autobusy, trolejbusy) bezbariérové, nízkopodlažní a vybavené hlasovými výstupy pro osoby se zrakovým postižením. Dosud však nejsou bezbariérové všechny zastávky. Seniori od 65 do 70 let mají zlevněné jízdné a seniori nad 70 let zaplatí za roční kartu 100 Kč. Speciální linka městské hromadné dopravy usnadňuje nejen seniorům pohyb po rozlehlém areálu královéhradecké fakultní nemocnice. Zdejšími občanům s postižením pohybového aparátu, mezi něž patří ve významné části i seniori, nabízí přepravu po městě společnost DOSIO. Specifikem služby je doprovod osoby přímo na místo určení.

Tvorba bezbariérového prostředí je znakem vyspělé společnosti. Toto prostředí umožňuje osobám s různými hendikepy bezproblémový pohyb a tím se zvyšuje kvalita jejich života. Bezbariérové prostředí však neslouží pouze úzké skupině lidí, jako jsou osoby se zdravotním postižením, ale je výhodné také pro seniory, lidi s dočasným hendikepem nebo pro rodiče s kočárky. Projekt, jenž je průběžně již několik let realizován v Hradci Králové, je zaměřen na mapování tras a přístupnost objektů primárně z hlediska dvou zdravotních omezení, a to těžkého postižení zraku a nosného pohybového aparátu, a to prostřednictvím vozičkářů a osob se zrakovým postižením. Využito je semaforové barevnosti a výstupy v podobě interaktivní mapy jsou k dispozici na internetových stránkách města. Projekt získal v roce 2014 prestižní ocenění Zlatý erb Královéhradeckého kraje za nejlepší elektronickou službu a mapování bariér v Hradci Králové pokračuje i v současnosti. Do připomínkování procesu je zapojena široká veřejnost.

Hradec Králové je charakteristický mnoha parky, cyklostezkami a rozsáhlými městskými lesy s bezbariérovými trasami doplněnými mobiliářem vhodným pro využití cílovou skupinou seniorů.

2.3.3 Vzdělávání, kultura, sport

V Hradci Králové jsou otevřeny vzdělávací příležitosti občanům seniorského věku prostřednictvím dvou Univerzit třetího věku, a to při Univerzitě Hradec Králové a při Lékařské fakultě Univerzity Karlovy. V případě Univerzity Hradec Králové jde o zájmové neprofesní vzdělávání zaměřené zejména na zpřístupnění nových poznatků řady vědních oborů (např. historie, filozofie, jazyků, moderních technologií), v případě Lékařské fakulty UK o cyklus zaměřený na zdravé stárnutí. Královéhradečtí senioři mají možnost studovat i virtuální univerzitu třetího věku prostřednictvím České zemědělské univerzity, která spolupracuje s Knihovnou města Hradec Králové. Důležitým segmentem vzdělávání je tradiční kurz Internet pro seniory, který je zaměřen na počítačovou gramotnost seniorů. Vyučujícími jsou v tomto případě žáci místních základních škol, což je významné z pohledu mezigeneračního dialogu. Kulturní středisko Médium nabízí cvičení pro seniory, Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové realizuje dlouhodobý projekt Klub seniorů, na kterém spolupracuje Muzeum východních Čech, místem setkávání seniorů se v posledních letech stala i městská knihovna pořádající výstavy, vzdělávací a společenské akce mimo jiné i pro seniory. Hradečtí senioři již po mnoho let zdarma pravidelně navštěvují festival Rock for People. Tento unikátní projekt, na kterém se mimo organizátorů festivalu podílí též město Hradec Králové, je příkladem přirozeného dialogu generací. Výjimečnou tradicí se staly Sportovní hry seniorů pořádané Centrem sociální pomoci a služeb, o.p.s., kulturně společenský život města doplňuje řada aktivit dalších nestátních neziskových organizací, které jsou zaměřeny multigeneračně. Výjimečné postavení má projekt Hradecké poklady, zaměřený na zviditelnění a představení výjimečně aktivních královéhradeckých seniorů, coby stále inspirace ostatním členům místního společenství.

Vedle dvou klubů důchodců působí na území města i Městská organizace Svazu důchodců (nově Senioři ČR), čítající na 1800 členů. Jejich cílem je podpora aktivního, důstojného a spokojeného stárnutí lidí v důchodovém věku, včetně seberealizace, a to zejména účasti na kulturním a společenském životě, na vzdělávání, ale i na sportovních akcích. Pro členy organizují návštěvy divadel a koncertů, poznávací autobusové i pěší turistické výlety, rekreační pobyty (i zahraniční), dále přednášky s nejružnější tematikou a také společenské i sportovní akce.

Bohatý kulturní život města představovaný zejména akcemi zařazenými v prestižním Calendariu Regina přispívá k přirozené inkluzi hradeckých seniorů, obdobně i možnost návštěvy mnoha sportovních utkání. Zvláště je třeba zdůraznit aktivity tělovýchovných jednot, jejichž aktivními členy jsou právě senioři, možnosti využívání plaveckého bazénu, jakož i kurzy lidové tvorby a konání lidových slavností na Šrámkově statku. Velkému zájmu seniorů se těší i veřejné sportoviště s workoutovými prvky vhodnými pro seniory umístěné v lokalitě se zvýšenou koncentrací seniorů. Lze předpokládat, že rozšíření obdobných sportovišť povede k dalšímu rozvoji fyzických aktivit nejen seniorů, ale vzhledem k charakteru otevřeného sportoviště i široké veřejnosti. Senioři se aktivně zapojují do hudebních a pěveckých uskupení a využívají i duchovních aktivit v rámci místních náboženských společností, např. Diecézního centra pro seniory při zdejším biskupství.

2.3.4 Sociální oblast a zdravotnictví

Sociální práce na obecním úřadu je zaměřena primárně na řešení nepříznivých sociálních situací klientů. V případě seniorů se jedná často o problematiku bydlení, dluhů, potřeb v oblasti zajištění pečovatelských služeb, epizodně řešení problematiky domácího násilí apod. Na území města je zajištěna podpora seniorů, kteří se ocitnou v krizové nebo nepříznivé sociální situaci, v podobě nabídky několika desítek poskytovatelů sociálních služeb a poskytovatelů navazujících aktivit, přičemž řada služeb je určena všem cílovým skupinám, včetně seniorů. Rozvoj služeb určené cílové skupině seniorů je plánován komunitním způsobem a je nastaven prostřednictvím střednědobého strategického materiálu (aktuálně 5. plánu rozvoje sociálních a souvisejících služeb města Hradec Králové na období 2016 – 2018, schváleného usnesením ZM/2015/830 ze dne 15. 12. 2015). Z pohledu komunitního plánu jsou služby určeny občanům, kteří dosáhli věku rozhodného pro přiznání starobního důchodu a ocitli se v situaci

vyžadující podporu druhé osoby, přičemž tuto podporu nemohou získat jiným způsobem než prostřednictvím sociální služby.

Z hlediska potřeb seniorů je třeba zdůraznit nutnou dostupnost zejména následujících registrovaných sociálních služeb: odborného sociálního poradenství, osobní asistence, pečovatelské služby, tísňové péče, odlehčovací služby, denního stacionáře, domova pro seniory a domova se zvláštním režimem. Pro královéhradecké seniory jsou pak dále zásadní tyto navazující služby a rozšiřující aktivity: kluby důchodců, aktivity Městská organizace Svazu důchodců ČR (nově Senioři ČR), sociálně aktivizační služby pro seniory, půjčovny kompenzačních a rehabilitačních pomůcek.

Renomé města je mimo jiné založeno také na vysoké úrovni zdravotní péče, která je poskytována místními špičkovými medicínskými pracovišti zřizovanými primárně státem (Fakultní nemocnice Hradec Králové). Bohatá síť praktických a odborných lékařů, přítomnost fakultní nemocnice, medicínské obory nabízené zdejšími vysokými školami a velké investice do zdravotnické infrastruktury skýtají městu významnou přidanou hodnotu v budování jeho dlouhodobého image jednoho z nejlepších míst k životu v republice. Zejména přítomnost fakultní nemocnice vykazuje vysokou spádovost nejen oblastní či krajskou, nýbrž v některých speciálních pracovištích i celorepublikovou. Dalšími významnými poskytovateli zdravotní péče jsou soukromé zdravotnické zařízení Sanus a Léčebna dlouhodobě nemocných, příspěvková organizace Královéhradeckého kraje. Pro seniory, kteří mají potřebu ošetrovatelské péče zajišťující terénní formu zdravotnické podpory, jsou zřízeny domácí ošetrovatelské služby, stejně tak jako v případě potřeby terénní hospicové služby. Ve městě působí zdravotnická pohotovostní služba. Z hlediska kapacit se ukazují jako prioritní oblasti rozvoje sociálních služeb pro seniory odlehčovací služby a denní stacionáře, dále pak hospicová péče a pobytová zařízení, zejména domovy se zvláštním režimem, v rámci zdravotnické oblasti pak především nárůst kapacity lůžek následné péče.

2.3.5 Bezpečnost

Hradec Králové má vypracovanou koncepci prevence kriminality na období 2016 – 2019.¹⁰ V rámci této koncepce proběhla bezpečnostní analýza, jejíž součástí byl i průzkum mezi občany, zaměřený na pocit bezpečí občanů města. Z průzkumu vyplynulo, že dvě třetiny seniorů považují Hradec Králové za bezpečné místo k životu. V roce 2011 bylo město Hradec Králové vyhodnoceno jako město s nejlepší bezpečnostní situací¹¹. V Hradci Králové jsou průběžně vyhledávani senioři ohrožení trestnou činností, zejména domácím násilím, podvody a krádežemi. S těmito seniory je poté zahájena sociální práce zaměřená na konkrétní druh ohrožení. Zároveň je prioritou plošné informování a vzdělávání seniorů o druzích trestné činnosti, kterými jsou ohroženi, o způsobech páchaní této trestné činnosti a možnostmi účinné ochrany. Další oblastí prevence je zajištění informačních aktivit a případně kampaní, které jsou zaměřeny na zásady bezpečného chování seniorů v místě bydliště, na veřejnosti, při obchodních předváděcích akcích apod. V Hradci Králové stejně jako v celé České republice jsou evidovány některé druhy trestné činnosti, které jsou způsobem provedení, zejména výběrem obětí, zaměřeny na seniory. Jedná se o specificky provedené krádeže a podvody v domech nebo bytech seniorů, které jsou prováděny za využití věrohodných legend. Senioři jsou dále ohroženi činností prodejců různého zboží, pro které se vžil obecně používaný výraz „šmejdi“. Jedná se o nabízení předraženého zboží na uzavřených akcích, které je v mnoha případech provázeno nátlakem, manipulacemi a obdobným jednáním, majícím znaky vydírání, nebezpečného vyhrožování apod. Jsou také ohroženi vznikem dluhů, které mohou mít svůj původ v potřebě udržet původní životní úroveň, nebo jsou důsledkem uzavření nevýhodných obchodních smluv při neznalosti právních souvislostí uvedených ve smlouvách. Od roku 1999 probíhá v Hradci Králové každoročně vzdělávací cyklus přednášek Městské policie Hradec Králové realizovaný pod názvem Akademie seniorů. Cílem této aktivity je zvýšení právního povědomí seniorů a získání praktických znalostí, vedoucích k jejich větší bezpečnosti. K posilování bezpečnosti široké veřejnosti

¹⁰ Koncepce prevence kriminality na období 2016 – 2019

¹¹ Studie Mastercard Česká karta rozvoje vyhodnotila město Hradec Králové jako město s vynikající sociální situací

včetně seniorů přispívá i funkční kamerový systém provozovaný Městskou policií Hradec Králové a rozšiřovaný s přispěním dotací Ministerstva vnitra ČR.

Následující přehled trestné činnosti na seniorech vychází se statistik Policie ČR, kde je tato trestná činnost evidována na osobách starších 60 let. Převážně se jedná o trestný čin krádeže, kde je poškozených celkem 16 osob, z toho 3 muži a 13 žen, dále trestný čin podvod na 3 poškozených, v jednom případě šlo o loupež, ve 3 případech o nebezpečné vyhrožování a v 1 případě o omezování osobní svobody. Věkový rozsah u poškozených seniorů je od 60 do 91 let.

Tabulka 4: Trestná činnost spáchaná na seniorech v Hradci Králové v roce 2017

TYP TRESTNÉ ČINNOSTI	POČET OBĚTÍ	MUŽI	ŽENY	VĚK
Krádeže prosté	16	3	13	60 – 88 let
Podvod	3	2	1	73 – 91 let
Loupež	1	1	0	61
Nebezpečné vyhrožování	3	1	2	64 - 75
Omezování osobní svobody	1	0	1	73
CELKEM	24	7	17	

Pramen: Statistika Policie ČR, 2017

S tematikou bezpečnosti úzce souvisí i ageismus, který lze chápat jako proces systematického stereotypizování a diskriminace lidí pro jejich stáří, podobně jako se rasismus a sexismus vztahují k barvě pleti a pohlaví. Staří lidé jsou kategorizováni jako celek za senilní, rigidní ve svém myšlení a způsobech, staromódní v morálce a dovednostech (...) ¹². Za extrémní formu ageismu lze považovat fyzické týrání a také finanční zneužívání.

2.3.6 Respekt a sociální začleňování

Za zastřešující oblast vztahující se k proseniorským aktivitám na místní úrovni je možné považovat rozvoj aktivit směřujících k přirozenému sepětí různých generací, jejich vzájemná podpora, vstřícnost a komunikace, které se přirozeně přetvářejí v radost ze vzájemných setkání. V Hradci Králové je znatelná snaha budovat respekt vůči starší generaci i konkrétním seniorům. Probíhají přednášky seniorů na základních školách, senioři se účastní veřejného života jak v oblasti kultury, tak v oblasti sportu, využívají zavedený systém Seniorpasů, jsou zastoupeni v poradních orgánech města i v komisích místní samosprávy, sami senioři jsou zastoupeni mezi dobrovolníky stejně, jako řada dobrovolníků mladší generace věnuje úsilí ke zlepšení kvality života seniorů. Lze konstatovat, že senioři nejsou Hradci Králové vnímáni jako ohrožení či přítěž, ale jako příležitost k rozvoji a obohacení místního společenství a prevenci ageismu. Pozornost je třeba věnovat zejména dostupnosti informací, stejně jako osvětě týkající se zaměstnanosti seniorů, kteří o zaměstnání stojí, dále pak uplatnění seniorů ve veřejném rozhodování a zapojení do komunitního života.

¹² VIDOVIČOVÁ, Lucie. Stárnutí, věk a diskriminace- nové souvislosti. Brno: Grada, 2008. 233 s. ISBN 978-80-210-4627-6. Kapitola Definice ageismu, Zdravotnictví jako diferencovaný systém, Extrémní formy ageismu - týrání a zneužívání, s. 111, 177-180, 183-184.

2.4 Průzkum potřeb

Průzkum potřeb byl obsahově zaměřen na získání informací pro vytvoření Koncepce podpory pozitivního, aktivního a zdravého stárnutí v Hradci Králové na období 2018 – 2022. Pozornost byla zaměřena na okruhy, které řeší informovanost a zapojení se seniorů do volnočasových aktivit, vzdělávání, kultury, sportu. Zajímal nás i názor na kvalitní prostředí pro život seniorů, dopravu a mobilitu, sociální oblast a zdraví.

2.4.1 Cíle a průběh šetření

Cílem šetření bylo sumarizovat a analyzovat názory a postoje seniorů (osob šedesátiletých a starších) žijících ve městě Hradec Králové k nabídce, možnostem a zájmu nebo přání trávení volného času v tomto městě. Na základě průzkumu byly pojmenovány nejvýznamnější aktivity, které jsou již realizované, jsou úspěšné a respondenty žádané, a také ty, o které by měli senioři zájem, ale v Hradci Králové chybí. Byly identifikovány příležitosti pro zlepšování podmínek pro aktivní stárnutí. Pro sběr dat byl použit dotazník o rozsahu 10 otázek převážně standardizovaných, 4 polootevřené. Forma dotazníku byla anonymní. Jeho struktura byla konzultována s pracovníky odboru sociálních věcí a zdravotnictví Magistrátu města Hradec Králové, vedoucí Centra sociální pomoci a služeb, o.p.s. a předsedou Městské organizace Svazu důchodců (Senioři ČR). Distribuce probíhala prostřednictvím webových stránek města, spolupracujících základních škol realizujících projekt Internet pro seniory, dále pak formou tištěnou – prostřednictvím pečovatelské služby, klubů důchodců a Městské organizace Svazů důchodců města (Senioři ČR) Hradec Králové a také vybraných firem, v nichž se sdružují senioři z řad bývalých pracovníků, např. Fakultní nemocnice Hradec Králové, ČEZu, Policie ČR, armády, včetně městských organizací (Knihovny města Hradec Králové) či zájmových organizací (např. Sokola).

Jedná se o reprezentativní sociologický průzkum, kterého se zúčastnilo 301 respondentů. Zdroje byly poskytnuty Magistrátem města Hradec Králové. Vzorek nemohl respektovat zastoupení žen a mužů v populaci města. Ke zpracování získaných dat byl použit statistický program, ve kterém byl vytvořen i dotazník – www.survio.com. Hodnocena byla statistická významnost rozdílů v odpovědích jednotlivých respondentů – zejména podle pohlaví, věku, místa bydliště a podle dalších proměnných na hladině významnosti 95 procent.

2.4.2 Shrnutí výsledků šetření

Z výsledků průzkumu nevyplývá jednoznačná nespokojenost seniorů s konkrétní oblastí související se životem ve městě. I přesto, že odborné prameny poukazují na skutečnost, že se stářím přichází často samota a závislost na pomoci druhých lidí, kterou senioři mohou pociťovat i jako nedostatek sociálních kontaktů nebo diskriminující chování vůči nim obecně, v uvedeném průzkumu uvádí tyto faktory jako nepříznivé malý počet dotazovaných. Z odpovědí většiny dotazovaných navíc nevyplývá, že by jim chyběl smysl života, naopak z odpovědí vyplývá, že je Hradec Králové příjemné místo pro život obyvatel ve vyšším věku. Tento závěr zastávají častěji ženy, což je ale pochopitelné pro jejich vyšší počet zastoupení věkové skupiny nad 75 let. Pokud se objevily kritické připomínky, týkaly se nejvíce chování mladých lidí v místní hromadné dopravě, nedostatku parkovacích míst, hluku, nadměrné dopravy či chování nepřizpůsobených občanů.

Aktivitu občanů města v důchodovém věku dokládají následující zjištění: 10% respondentů dosud pracuje, 77% se domnívá, že patří mezi aktivní seniory a rádi by se zapojili do nových aktivit. Jde např. o členy Městské organizace Svazu důchodců (Senioři ČR), návštěvníky Univerzity 3. věku, dále se jedná o seniory, kteří navštěvují divadla, přednášky v místní knihovně, návštěvníky sportovních a kulturních

akcí. Plných 46% dotázaných se akcí účastní, nicméně nevyhledává speciální proseniorské aktivity. Setkávání s vrstevníky preferuje cca 40% respondentů. 30% seniorů považuje za dostatečné mít možnost účastnit se přednášek v seniorských organizacích.

O dění v Hradci Králové má přehled 90% respondentů. Zdrojem těchto informací je převážně zpravodaj Radnice (83 %), následuje internet, Zpravodaj královéhradeckých seniorů a rozhlas. Z průzkumu překvapivě nevyplývá, že by překážkou pro aktivní přístup ke stárnutí byl nedostatek finančních prostředků. Současně však senioři vítají nabídku slev na vstupné do kulturních a sportovních institucí. Téměř 50% dotázaných má zájem o cestování, zájezdy, 41 % by se rádo věnovalo kultuře a umělecké činnosti a 32 % by se chtělo zabývat koníčky – např. sběratelstvím. Za příjemné zjištění lze považovat ochotnou nabídku všech respondentů podělit se o své zkušenosti a pomoci rozvíjet příjemnější život seniorů ve městě.

Za pochopitelnou komplikaci pro aktivní život považuje 30% seniorů zdravotní problémy, přičemž dotázaných se vztahovala zejména ke složitosti zdravotnictví, nikoli ke kvalitě zdravotní péče. Spokojenost seniorů s prostředím, ve kterém žijí, lze dovodit i z minima kritiky tohoto tématu respondenty. Někteří připomínkovali dopravu – pohyb cyklistů po chodnících, nedostatek spojů k obchodním centrům nebo nemocnici, rozšíření bezbariérovosti města. Pozornost také věnovali množství zeleně či nedostatku městského mobiliáře (málo laviček, uvolněné dlaždice chodníků).

2.5 SWOT analýza

SWOT analýza zaměřená na oblast potřeb královéhradeckých seniorů byla zpracována ve spolupráci s odbornou platformou dne 10. ledna 2018, které se zúčastnili mimo jiné zástupci Městské organizace Senioři ČR, zástupci TJ Sokol, Krajské Rady seniorů, Nadačního fondu prof. Zadáka, Technických služeb města Hradec Králové, kulturní komise rady města, pracovní skupiny komunitního plánování pro seniory. Prezenční listina z jednání je založena v sekretariátu odboru sociálních věcí a zdravotnictví. Účastníci platformy se shodli, že z hlediska cílové skupiny seniorů patří mezi prioritní oblasti k řešení: bydlení, životní prostředí, doprava, vzdělávání a zaměstnání, kultura, sport, volný čas, sociální oblast a zdraví, prevence kriminality, informovanost.

Za silné stránky je považováno:

- současné členění obyvatelstva města (vysoký počet obyvatel 35-40 let, ale též vysoký podíl obyvatel dožívajících se nad 65 let,
- městské byty zvláštního určení vymezené pro seniory a osoby se zdravotním postižením včetně bezbariérových bytů (celkem 717 bytů),
- životní prostředí ve městě (vyčleněné byty zvláštního určení a tzv. bezbariérové byty, bezbariérová MHD, systematické mapování bariér, úprava zastávek MHD na bezbariérové, zvýhodněné jízdné v MHD),
- dostupnost zeleně a městských lesů, bohatá síť cyklostezek,
- silný pocit bezpečí jak v bytech, tak i v okolí,
- kvalitní zdravotní péče, dostatek zdravotnických zařízení a lékáren,
- široká nabídka, terénních, pobytových a ambulantních sociálních služeb,
- vysoká informovanost o nabídce veškerých služeb (zejména zpravodaj Radnice, Královéhradecký zpravodaj seniorů, dny otevřených dveří, webové stránky, tištěné adresáře...),
- strategické plánování samosprávy: Strategický plán rozvoje města Hradce Králové do roku 2030, koncepce prorodinné politiky města, prevence kriminality, specifických forem bydlení, komunitní plán rozvoje sociálních a navazujících služeb),
- výborné podmínky pro plnohodnotný aktivní život seniorů - aktivizační programy, klubová činnost, široká nabídka vzdělávacích, kulturních a sportovních aktivit, fitparks, Univerzita třetího věku, Asociace sportu pro všechny, Internet pro seniory, Akademie seniorů, fenomén zahrádkaření a hobby, cvičení pro seniory a děti a další,
- zájem seniorů, početná členská základna, bohatá činnost a aktivita královéhradecké městské organizace Senioři ČR a Krajské rady seniorů,
- možnost využívání slev pro seniory skrze Seniorpasy,
- připravované investice města – zařízení pro odlehčovací službu, byty zvláštního určení Harmonie III.

Za slabé stránky je považováno:

- klesající počet obyvatel města, snižování porodnosti, demografické stárnutí, zvyšující se procento seniorů v celkové populaci, Hradec Králové i Královéhradecký kraj patří v republice k nejstarším,
- výrazně rostoucí počet seniorů, kteří jsou závislí na pomoci jiných osob či služeb,
- vysoké náklady na bydlení, malý počet nízkonákladových bytů,
- omezený počet bezbariérových zastávek MHD, špatná kvalita chodníků v některých úsecích, nedostatečné propojení cyklostezek, nedostatečný veřejný mobiliář,

- ne zcela optimální doprava HK – Praha a zpět, zejména pro návštěvníky kulturních akcí v Praze,
- nedostatečná kapacita odlehčovacích služeb, LDN, geriatrické péče, domovů pro seniory, obtížná dostupnost pečovatelských služeb ve večerních hodinách, v sobotu a neděli,
- stigmatizace seniorů (jsou vnímáni obecně jako chudí, případně nepotřební, jako zátěž),
- zaměstnávání seniorů (diskriminace na trhu práce, zvláště v období nízké nezaměstnanosti),
- senioři – zranitelná cílová skupina pro různou specifickou trestnou činnost,
- zhoršující se dostupnost maloobchodních prodejen v některých lokalitách z důvodu výstavby supermarketů,
- zvyšující se počet seniorů s demencí, potřeba podpory pečujících rodin, příp. stacionářů a pobytových služeb,
- velký počet seniorů žijících o samotě (single domácnosti), vysoká zaměstnanost příbuzných, absence nebo nízká podpora a pomoc ze strany rodiny.

Za příležitosti je považováno:

- příznivé životní prostředí a čistota města,
- možnost využití evropských dotací pro navýšení kapacity městského bytového fondu, regeneraci stávajících bytů zvláštního určení pro seniory a osoby se zdravotním postižením a doplnění kapacity některých sociálních služeb,
- podpora terénních služeb a snaha udržet seniory co nejdéle v jejich přirozeném prostředí,
- posílení osvěty v oblasti přípravy na stárnutí, dobrovolnictví, mezigenerační solidarity,
- zvýšení osvěty v oblasti řešení domácího násilí, předlužení, podvodů apod.,
- zvýšení informovanosti o zdravotní prevenci a udržování dobré fyzické kondice a možná edukace budoucích pacientů před operací jako depistáž sociální práce,
- aktivity seniorů v oblasti předávání životních zkušeností mladším generacím, větší spolupráce s předškolními a školními zařízeními vč. Uměleckých,
- architektonické a technické sjednocení zastávek MHD pro snadnější výstupy a nástupy do prostředků MHD,
- rozšíření fitparků v zástavbě i v přírodě,
- zvýšení počtu laviček ve městě na procházkových trasách,
- organizování přednášek, kulatých stolů pro seniory, kteří chtějí předat svoje životní zkušenosti mladším generacím,
- rozvoj zahrádkářských kolonií na území města,
- vytváření pracovních příležitostí pro seniory, zapojení do dobrovolnické služby,
- zachování maloprodejen,
- zvýšení bezpečí v městských bytech určených pro seniory (instalace kukátek, bezpečnostních řetízků na dveře, hlásičů CO₂),
- mezinárodní spolupráce.

Za hrozby je považováno:

- finanční situace seniorů (rostoucí životní náklady a nedostatečná valorizace důchodů a z toho plynoucí riziko půjček, exekucí apod.),
- systémové změny státu reagující na demografické stárnutí (včetně ev. neúnosné spoluúčasti na zdravotní péči apod.),
- konec podpory EU (omezení bezbariérovosti MHD, kapacit sociálních služeb),
- nedostatek finančních prostředků v rozpočtu města na spolufinancování optimální kapacity a skladby sociálních a navazujících služeb,
- sílící ageismus ve společnosti včetně přímých forem trestné činnosti (např. domácí násilí),
- nezájem seniorů o aktivní účast na společenském životě,
- nezájem pořadatelů aktivit určených seniorům,

III. NÁVRHOVÁ ČÁST

3.1 Vize, cíle a opatření

V I Z E:

**Hradec Králové je městem přátelským k seniorům,
městem, kde senioři žijí plnohodnotně, aktivně,
zdravě a bezpečně.**

3.1.1 Senioři a prostředí

CÍL 1.1	Město má dostatek kvalitních nízkonákladových bytů pro seniory
Dopad	V současné době je vyšší poptávka po bytech zvláštního určení z řad seniorů, kteří si nedovedou udržet nájemní bydlení v komerčních bytech z důvodu nízkých příjmů. Navíc z důvodu ubývajících sil a rostoucích omezení mají potřebu bydlet v domech s dobrou dostupností terénních služeb. Výstavbou Harmonie III dojde k navýšení kapacity kvalitních nízkonákladových bytů pro seniory.
Opatření 1.1.1	Rozšířit nabídku malometrážních nízkonákladových městských bytů s regulovaným nájemným výstavbou domu s byty zvláštního určení Harmonii III. v Kuklenách
Opatření 1.1.2	Zajistit realizaci vhodných úprav stávajících objektů vyčleněných pro bydlení seniorů a osob se zdravotním postižením (např. zateplení, výměna oken, úprava koupelen)
Indikátory	Objekt Harmonie III - 35 bytových jednotek - v provozu, projekt rekonstrukce Harmonie 1 a Harmonie 2 probíhá

CÍL 1.2	Veřejná prostranství nabízejí kvalitní podmínky pro bezpečný pohyb a aktivní relaxaci i pro seniory
Dopad	Zvelebením veřejných prostranství a jejich vybavením mobiliářem a prvky určenými seniorům dojde ke zkvalitnění podmínek pro jejich relaxaci a aktivní prožívání volného času, jejich inkluzi a zmírnění pocitů samoty
Opatření 1.2.1	Zkvalitňovat veřejná prostranství instalací vhodného mobiliáře a vybavení i pro seniory (lavičky, sportovní a workoutové prvky, šachovnice apod.)
Indikátory	Nejméně tři veřejná prostranství vybavena vhodným mobiliářem

3.1.2 Senioři a mobilita

CÍL 2.1	Městská veřejná hromadná doprava plně vyhovuje cestování seniorů
Dopad	Přijetím opatření dojde k udržení vysokého podílu cestujících v MHD z řad seniorů, což přispívá k bezpečnosti cestujících i silničního provozu, zajištění dostupnosti občanské vybavenosti celého města pro občany seniorského věku
Opatření 2.1.1	Udržet v rámci obnovy vozového parku MHD plnou bezbariérovost
Opatření 2.1.2	Udržet stávající slevy na jízdném v MHD pro seniory nad 70 let
Opatření 2.1.3	Architektonicky a technicky sjednotit zastávky MHD příznivé seniorům
Indikátory	Vozový park MHD je plně bezbariérový, senioři nad 70 let mají možnost využívat slev na jízdném, zastávky MHD jsou přizpůsobené seniorům

CÍL 2.2	Nemotorová doprava je bezpečná i pro seniory
Dopad	Bezpečný pohyb seniorů při pěší a cyklistické dopravě ve městě
Opatření 2.2.1	Udržet a dále zvyšovat bezpečnost a komfort pěší a cyklistické dopravy ve městě, při úpravách tras a rekonstrukcích pamatovat na seniory a osoby se zdravotním postižením
Opatření 2.2.2	Zmapovat další trasy včetně okrajových částí města a veřejné budovy s ohledem na bezbariérovost a navrhnout odstranění zjištěných bariér
Indikátory	Zmapování bariér na nejméně dalších třech částech území města, dochází k odstraňování bariér v rámci probíhajících rekonstrukcí chodníků a cyklostezek včetně pravidelného úklidu, např. nebezpečného mokrého listí

CÍL 2.3	Doprava v klidu (parkování) je vstřícná seniorům
Dopad	Zvýšení komfortu pro občany města včetně seniorů při hledání nebo zabezpečení zdravotní péče
Opatření 2.3.1	Řešit nedostatečné parkování ve městě v souladu s potřebami a možnostmi seniorů, prioritně v okolí zdravotnických zařízení
Indikátory	Posílení kapacity parkovacích míst v blízkosti fakultní nemocnice a zdravotnických zařízení

3.1.3 Senioři a vzdělávání

CÍL 3.1	V rámci celoživotního vzdělávání existuje dostatek příležitostí pro seniory
Dopad	Zvýšení vzdělanosti seniorů a jejich inkluze nejen mezi vrstevníky, širší nabídka a nové formy vzdělávání pro cílovou skupinu seniorů, podpora mezigeneračního dialogu
Opatření 3.1.1	Podporovat různé formy celoživotního vzdělávání dle aktuálních potřeb a zájmu seniorů včetně propojení s mladou generací
Indikátory	Nové aktivity celoživotního vzdělávání seniorů ve spolupráci s městskými ZŠ, ZUŠ a dalšími subjekty

3.1.4 Senioři a kultura, sport, volný čas

CÍL 4.1	Ve městě jsou výborné podmínky a existuje široká nabídka kulturních, sportovních a volnočasových aktivit pro seniory
Dopad	Zvýšení návštěvnosti vybraných atraktivit, podpora kvalitního prožívání volného času seniorů, jejich inkluze do společnosti, podpora mezigeneračního dialogu
Opatření 4.1.1	Vytvářet vhodné podmínky pro intenzivnější využívání kulturního dědictví, památek a veřejných prostor města seniory a podporovat provoz společensko-kulturních přirozených center vzdělanosti, kultury, volnočasových a společenských aktivit
Opatření 4.1.2	Podporovat sportovní instituce, vznik a nabídku sportovních aktivit pro seniory
Opatření 4.1.3	Podporovat kreativitu seniorů, jejich zapojení do dobrovolnických aktivit včetně činnosti MO Senioři ČR Hradec Králové a jejich mezinárodní spolupráce
Indikátory	Existují programy spojené s poznáváním památek uzpůsobené pro seniory, široká nabídka aktivit, možnost využívat Seniorpas v městem zřízených a založených organizacích, senioři jsou zapojeni do dobrovolnických programů, sportovních her pro seniory, cvičení pro seniory

3.1.5 Senioři a zdraví, sociální pomoc, podpora

CÍL 5.1	Zdravotní péče je kvalitní a seniorům dostupná
Dopad	zlepšení kvality zdraví seniorů, zvýšení dostupnosti zdravotní péče, a to i v případech snížené mobility a zvýšené závislosti na pomoci druhé osoby, možnost setrvat co nejdéle v domácím prostředí s podporou terénních služeb až do posledních chvil svého života, pomoc a podpora pečujícím členům rodiny
Opatření 5.1.1	Dbát o dostatečnou kapacitu domácí zdravotní péče a podpořit rozvoj specializované hospicové péče
Opatření 5.1.2	Vyvíjet tlak na navýšení kapacity lůžek následné péče a tím zvýšit její dostupnost pro občany města
Opatření 5.1.3	Podpořit informovanost seniorů o zdravotní prevenci
Indikátory	Dostatečná kapacita služeb domácí zdravotní péče, následné zdravotní péče včetně hospicové péče, zajištěny aktivity z oblasti zdravotní prevence

CÍL 5.2	Síť sociálních a souvisejících služeb optimálně reaguje na potřeby seniorů
Dopad	zvýšení komfortu pro seniory, kteří potřebují péči druhé osoby, i pro osoby pečující, možnost setrvat co nejdéle ve svém přirozeném prostředí až do posledních chvil svého života
Opatření 5.2.1	Zajistit podporu registrovaných a navazujících sociálních služeb na území města v dostatečné kapacitě, potřebné struktuře, výborné kvalitě a efektivitě
Opatření 5.2.2	Zvýšit kapacitu odlehčovací služby výstavbou a zprovozněním nového zařízení v Honkově ulici
Opatření 5.2.3	Poskytovat poradenství a podporu formou sociální práce
Indikátory	Je udržena odpovídající podpora sociálně zdravotních služeb a aktivit prostřednictvím Fondu 5P, v provozu je nové zázemí pro odlehčovací služby s vyšší kapacitou, je navýšena kapacita denního stacionáře pro seniory, probíhá sociální práce na území města včetně depistáže ohrožených seniorů

3.1.6 Senioři a bezpečnost

CÍL 6.1	Senioři se cítí bezpečně doma i na veřejnosti
Dopad	Zvýšení pocitu bezpečí seniorů, jejich informovanosti v oblasti prevence kriminality
Opatření 6.1.1	Podporovat programy a osvětové akce zaměřené na prevenci kriminality a ochranu lidských práv ve vztahu k cílové skupině seniorů
Indikátory	Jsou podporovány preventivní akce zaměřené na cílovou skupinu seniorů, a to jak z oblasti domácího násilí, aktivit tzv. šmejdu, pouliční kriminality, včetně posílení bezpečnosti seniorů v podobě instalace bezpečnostních pomůcek (např. kukátka do dveří, bezpečnostní zámky, hlásiče CO ₂ apod.)

3.1.7 Senioři a veřejná správa a veřejné služby města

CÍL 7.1	Veřejné služby města jsou vstřícné seniorům
Dopad	Podpora informovanosti seniorů, dialogu generací a mezigenerační solidarity
Opatření 7.1.1	Zahrnout do připravovaného webového sociálního portálu města složku s nabídkou aktivit cílených na seniory
Opatření 7.1.2	Podpořit aktivity směřující ke sbližování generací a k mezigenerační solidaritě
Opatření 7.1.3	Cíleně a pozitivně prezentovat seniory a jejich aktivity v médiích, na veřejnosti
Opatření 7.1.4	Podporovat osvětu v oblasti zaměstnanosti seniorů
Indikátory	V provozu je nový webový sociální portál s informacemi a změřenými na cílovou skupinu seniorů, jsou podporovány aktivity podporující mezigenerační solidaritu a aktivní stárnutí, např. Hradecké poklady, je podporována osvěta v oblasti zaměstnanosti seniorů prostřednictvím webového sociálního portálu a tištěných periodik

IV. ZÁVĚR

- Koncepce podpory pozitivního, aktivního a zdravého stárnutí v Hradci Králové na období 2018 – 2022 byla zpracována pod odbornou garancí náměstkyně primátora Hradce Králové Ing. Anny Maclové odborem sociálních věcí a zdravotnictví magistrátu města.
- Proseniorská politika města je institucionálně ukotvena v podobě odborné pracovní skupiny schválené radou města, v jejíž kompetenci je stanovování priorit, resp. akčního plánu na dané období.
- Pozici tajemníka odborné pracovní skupiny rady města zajišťuje vedoucí odboru sociálních věcí a zdravotnictví magistrátu města.
- V ročních cyklech bude o naplňování cílů a opatření Koncepce podpory pozitivního, aktivního a zdravého stárnutí v Hradci Králové na období 2018 – 2022 informována rada města.
- Cíle a opatření uvedené koncepce budou průběžně provazovány s dalšími strategickými materiály města.
- Na konci pětiletého období bude zpracováno celkové vyhodnocení plnění koncepce a budou nastaveny nové cíle a opatření pro další období 2023 – 2027.